

การศึกษาลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นใน กรุงเทพมหานคร*

A study of Academic Hope of Adolescent Students in Bangkok

อุรปริย เกิดในมงคล **

ผศ.ดร.ทศพร มณีศรีขำ***

ผศ.ดร.พาสณา จุฬรัตน์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนวัยรุ่น จำนวน 538 คน ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าที่มีคะแนนระหว่าง 1-5 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร มีความหวังทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาตามลักษณะของความหวังทางการศึกษาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนวัยรุ่นมีความหวังทางการศึกษาด้านเป้าหมายทางการศึกษา ด้านความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และด้านความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อยู่ในระดับสูง สำหรับความหวังทางการศึกษาด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ด้านความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และด้านความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ความหวังทางการศึกษา วัยรุ่น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาและพัฒนาารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้าง ความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น" ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต จิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*** อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ABSTRACT

The objective of this research was to study the academic hope of adolescent students in Bangkok. The samples were 538 adolescent students in Bangkok. The instrument used for data collection was The Academic Hope Scales for Adolescent Students with 1-5 scorings. The data were analyzed by descriptive statistics program. The results of the research illustrated that the adolescent students in Bangkok had overall academic hope at the high level. Analyzing the aspect of academic hope indicated that the adolescent students had high academic hopes in term of goals, intention, and tolerance. However, in terms of achieving the goals through pathways, confidence, and effort, the sampled adolescent students had moderate academic hope.

Keywords: academic hope, adolescents

บทนำ

ความหวังเป็นกระบวนการของความคิดที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของบุคคล โดยมีแรงจูงใจที่จะดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น และมีวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายด้วย (Snyder, 1995: 355) ทั้งนี้ ผู้ที่มีความหวังจะมีความเชื่อมั่นว่าสิ่งที่ตนหวังหรือปรารถนาจะต้องสำเร็จและชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น แต่บุคคลที่ขาดความหวังจะไม่เห็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย (Beck et al., 1985: 78) แนวคิดเกี่ยวกับความหวังได้มีการนำไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย ทั้งในด้านของการศึกษา ซึ่งพบว่าความหวังมีความสัมพันธ์กับการประสบความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่มีความหวังสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วยเช่นกัน ส่วนในบริบทของการกีฬา พบว่านักกีฬาที่มีความหวังสูงจะประสบความสำเร็จในการแข่งขันสูงกว่านักกีฬาที่มีความหวังต่ำ และในบริบทของสุขภาพก็พบว่า ผู้ที่มีความหวังสูงจะมีพลัง ในการทำให้ตนมีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น ทั้งในแง่ของการป้องกัน รักษา และสร้างเสริมสุขภาพของตน (Snyder et al., 2002: 263-265)

ก่อนการศึกษาลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการให้ความหมายของความหวัง ลักษณะของความหวัง และความสำคัญของความหวังของนักเรียนวัยรุ่น โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับความหวังของวัยรุ่นซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ทั้งนี้ศึกษากับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 100 คน (นักเรียน, แบบสอบถาม) โดยเมื่อถามว่านักเรียนมีความหวังในด้านใด นักเรียนส่วนใหญ่กล่าวถึงความหวังทางการศึกษา โดยต้องการได้คะแนนในรายวิชาต่างๆที่ดีขึ้น มีเกรดเฉลี่ยที่สูงขึ้น ได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ ตลอดจนเรียนจบ ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมีงานที่ดีทำ นอกจากนั้น นักเรียนบาง

ส่วนกล่าวถึงการมีความหวังในเรื่องครอบครัว โดยต้องการมีครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกในครอบครัวมีความสุข อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา และการมีความสามารถที่จะดูแลครอบครัวต่อไปได้ อีกทั้งยังมีนักเรียนบางส่วนที่กล่าวถึงการมีความหวังด้านสุขภาพ โดยต้องการให้สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งตนเองมีสุขภาพที่ดี ในการตอบแบบสอบถามของนักเรียนยังพบว่า มีนักเรียนบางส่วนที่บอกไม่ได้ว่าตนเองมีความหวังในด้านใด โดยนักเรียนมักกล่าวประโยคที่คล้ายคลึงกันว่า “ยังไม่ได้คิด” หรือ “ไม่แน่ใจ” และยังพบว่านักเรียนบางคนที่สามารถบอกได้ว่าตนมีความหวัง แต่แสดงความไม่มั่นใจว่าตนเองจะสามารถทำความหวังให้สำเร็จได้หรือไม่ โดยกล่าวว่า “มีความหวังในเรื่องการเรียน อยากที่จะได้เกรดสูง แต่ไม่รู้ว่าจะทำได้หรือไม่” ทั้งนี้เมื่อก้าวถึงคำว่า “ความหวัง (Hope)” นักเรียนได้ให้ความหมายไว้อย่างคล้ายคลึงกัน เช่น “สิ่งที่เราฝันอยากจะเป็น อยากจะได้ และวางแผนเพื่อจะให้บรรลุในสิ่งที่ต้องการ” “การที่เราตั้งเป้าหมายถึงสิ่งที่เราอยากทำ อยากเป็นในอนาคต และจะต้องพยายามทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้” เป็นต้น และนักเรียนยังกล่าวเพิ่มเติมถึงการมีความหวังว่า ต้องอาศัย ความขยัน อดทนจึงจะสามารถผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้ รวมทั้งต้องมีกำลังใจ ความเชื่อมั่น และปฏิบัติตามที่เราวางแผนไว้อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของซไนเดอร์ (Snyder, 1995: 355) ที่ว่า “ความหวังเป็นกระบวนการของความคิดที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของบุคคลหรือเป็นชุดของความคิดที่รับรู้ถึงความสำเร็จ” ทั้งนี้ประกอบไปด้วย ความตั้งใจ (Agency) ซึ่งเป็นพลังที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย และหนทาง (Pathways) ซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อไปสู่เป้าหมาย จึงสรุปได้ว่า ความหวัง (Hope) หมายถึง ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับเป้าหมายของชีวิตโดยเป็นเป้าหมายที่สามารถเป็นไปได้สำหรับตนและสามารถหาหนทางต่างๆ ไปยังเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ โดยปฏิบัติตามด้วยความตั้งใจ เชื่อมั่น พยายาม และอดทน

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน พบว่า ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน มีความเฉื่อยชา ลึนหวัง เบื่อหน่ายง่าย และขาดจุดมุ่งหมายในชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2552: ออนไลน์) ทั้งนี้ในแง่ของการศึกษา วิพรรณ เรืองพิทยา ได้กล่าวว่า “อยากให้นักเรียน นักศึกษาตั้งเป้าหมายในชีวิตว่าเรียนไปเพื่ออะไร” (ข่าวสดรายวัน, 2552: 28) และ พรธณพิมล หล่อตระกูล กล่าวว่า “ในวัยรุ่นการมีเป้าหมายในชีวิตเป็นเรื่องสำคัญ การค้นพบสิ่งที่ตนเองต้องการ และมีความหวังในอนาคต ทำให้เด็กเชื่อมั่น และต้องการเดินทางไปให้ถึง ความมุ่งมั่นในเป้าหมายจะทำให้เด็กตั้งใจ ยึดมั่นในความสำเร็จมากกว่าใช้เวลาไปกับสิ่งที่ยั่วๆ” (สมาคมผู้บริโภคสื่อสีขาว, 2552: ออนไลน์) ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะของการขาดความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นในปัจจุบัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาความหวังทางการศึกษาในกลุ่มของวัยรุ่น เนื่องจากผลการวิจัยในระยะแรกแสดงให้เห็นว่าความหวังทางการศึกษาเป็นประเด็นที่เด็กวัยรุ่นให้ความสนใจ และมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในช่วงวัยศึกษา และเมื่อพิจารณาในแง่ของพัฒนาการ พบว่า วัยรุ่นจะมีความเจริญเติบโตทางสมองอย่างมีวุฒิภาวะ จึงทำให้วัยรุ่นสามารถคิดได้ในทุกๆ แบบของวิถีคิด ซึ่งหากวัยรุ่นได้รับการศึกษาอบรมด้วยดีอย่างเป็นระบบ วัยรุ่นจะแสดงความปรารถนาเรื่องอย่างชัดเจน ทั้งนี้สอดคล้องกับ

เพียงเท่าที่สรุปผลการศึกษาในเรื่องพัฒนาการของความคิดว่า วัยรุ่นจะสามารถพัฒนาความคิดได้ถึงระดับสูงสุด (ครีเรื่อน แก้วกังวาล, 2540: 347) ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องของความหวังซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดที่มุ่งเป้าหมาย ทั้งในส่วนของ การตั้งเป้าหมาย และการหาหนทางเพื่อไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ นั้น จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะศึกษาในกลุ่มของวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงที่กำลังมีพัฒนาการทางความคิดถึงขีดสุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในกลุ่มของวัยรุ่นแรกเริ่ม (puberty) โดยเฉพาะในช่วงอายุระหว่าง 12 - 15 ปี เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการค้นหาเป้าหมายในการดำเนินชีวิตต่อไป

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะความหวังในด้านการศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้น ว่ามีลักษณะของความหวังทางการศึกษาเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความหวังซึ่งเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมในการวางแผนการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา เช่น การเลือกแผนการเรียน การเข้ามหาวิทยาลัย และการประกอบอาชีพได้อย่างทัน่วงทีต่อไป โดยนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยรุ่นมีพัฒนาการทางด้านความคิดในระดับสูง ประกอบกับความหวังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการหาแนวทางเสริมสร้างความหวังทางการศึกษาของนักเรียนต่อไป ทั้งนี้การวิจัยเกี่ยวกับความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่น จะเป็นการศึกษาในองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายทางการศึกษา วิธีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และหวังว่าผลของการศึกษาสามารถจะนำมาพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือ เช่น การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งส่งผลต่ออนาคตของนักเรียนโดยตรงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ เพื่อศึกษาลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบลักษณะของความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการให้ความช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาความหวังทางการศึกษาให้กับนักเรียนวัยรุ่นได้ต่อไป

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 44,359 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555: ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของความหวังทางการศึกษาเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 538 คน โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณจากตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซีซี และมอร์แกน (ยูทท ไกยวรรณ์, 2545: 104 อ้างใน Krejcie and Morgan, 1970: 608-609) ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการจำแนกเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา ตามการแบ่งเขตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มเขตการปกครองในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาระยะ 2 เขตการปกครอง โดยเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 ได้แก่ เขตดุสิต และภาษีเจริญ และเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ได้แก่ เขตจตุจักร และบางกะปิ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสุ่มโรงเรียนในแต่ละเขตการปกครอง เขตการปกครองละ 1 โรงเรียน และขั้นตอนที่ 4 เป็นการสุ่มเลือกนักเรียนจากระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 538 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ แบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียน วัยรุ่น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความหวัง และผลจากการสัมภาษณ์ในนักเรียน ครู-อาจารย์ พ่อแม่-ผู้ปกครอง และนักจิตวิทยา โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาใช้ประกอบการสร้างแบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น และดำเนินการตามหลักการของการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ทั้งนี้แบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ด้าน จำนวน 52 ข้อ คือ ด้านเป้าหมายทางการศึกษา จำนวน 10 ข้อ ด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา จำนวน 14 ข้อ ด้านความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา จำนวน 10 ข้อ ความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา จำนวน 7 ข้อ ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา จำนวน 6 ข้อ และความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามความหวังทางการศึกษาเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงปานกลาง จริงเพียงเล็กน้อย และไม่จริงเลย ตัวอย่างข้อคำถาม ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตัวอย่างแบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น จำแนกตามลักษณะความหวังทางการศึกษา

ลักษณะความหวังทางการศึกษา	ข้อความ	ระดับคำตอบ				
		5	4	3	2	1
เป้าหมายทางการศึกษา	ฉันต้องการมีผลการเรียนที่ดีขึ้นกว่าเดิม					
วิธีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	ฉันทบทวนบทเรียนทุกครั้งหลังเลิกเรียน					
ความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	ฉันมุ่งมั่นในการเรียนเพื่อความสำเร็จในอนาคต					
ความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	ฉันไม่แน่ใจว่าฉันจะเรียนจบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6					
ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	ฉันพยายามทุกวิถีทางที่ทำให้การเรียนในทุกวิชามีผลการเรียนที่ดี					
ความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	แม้ฉันจะพบอุปสรรคต่างๆในการเรียน แต่ฉันสามารถผ่านมาได้					

คุณภาพการวัดของแบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง .6 - 1.0 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) อยู่ระหว่าง .209 - .694 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) เท่ากับ .8125

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยให้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนน เป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นในระดับสูงมาก
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นในระดับสูง
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นในระดับปานกลาง
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นในระดับน้อย
- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นในระดับน้อยมาก

ในการรวมคะแนนและการแปลผลคะแนน ผู้วิจัยดำเนินการรวมคะแนนและแปลผลความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นโดยภาพรวม และในแต่ละด้าน

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างสมัครใจ และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากข้อมูลจากแบบสอบถาม ตลอดจนการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้วิจัยนำมาประมวลและวิเคราะห์ผล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปและลักษณะความหวังทางการศึกษา ของนักเรียนวัยรุ่น โดยมียุทธศาสตร์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 538 คน เป็นนักเรียนชายจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 และเป็นนักเรียนหญิงจำนวน 287 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 53.3 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม) พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 538 คน มีเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 3.00 - 4.00 จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 58.9 เกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.00 - 2.99 จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 และเกรดเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 0.01 - 1.99 จำนวน 20 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.7

2. ลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น

จากผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นมีลักษณะความหวังทางการศึกษา ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความหวังทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านของแบบสอบถามความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น

ลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น	$\bar{X}$	SD	ระดับความหวังทางการศึกษา
1. เป้าหมายทางการศึกษา	3.75	0.55	สูง
2. วิธีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	3.46	0.61	ปานกลาง
3. ความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	3.97	0.62	สูง
4. ความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	3.34	0.69	ปานกลาง
5. ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	3.43	0.72	ปานกลาง
6. ความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา	3.96	0.73	สูง
ความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นโดยภาพรวม	3.65	0.49	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 2 พบว่า ลักษณะของความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49

เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของความหวังทางการศึกษาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านเป้าหมายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.75, SD = 0.55$) ด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46, SD = 0.61$) ด้านความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.97, SD = 0.62$) ด้านความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34, SD = 0.69$) ด้านความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43, SD = 0.72$) และด้านความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.96, SD = 0.73$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่นประกอบด้วย เป้าหมายทางการศึกษา วิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความหวังทางการศึกษาโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่านักเรียนวัยรุ่นมีความหวังทางการศึกษาสูง ซึ่งจากการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความหวังในด้านการศึกษา โดยนักเรียนกล่าวถึงการได้คะแนนในรายวิชาต่างๆ ที่ดีขึ้น มีเกรดเฉลี่ยที่สูงขึ้น ได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ ตลอดจนเรียนจบ ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีงานที่ดีทำเป็นต้น โดยมีเพียงบางส่วนที่กล่าวถึงความหวังทางด้านครอบครัวและสุขภาพตามลำดับ ดังที่แมคเดอร์มอทและซไนเดอร์ (McDermott and Snyder, 2000: 55) ได้กล่าวถึงขอบเขตของความหวังในวัยรุ่นว่าประกอบด้วย ขอบเขตทางการศึกษา ขอบเขตของสัมพันธภาพในครอบครัว ขอบเขตของการพักผ่อนหย่อนใจ ขอบเขตของความปลอดภัย ขอบเขตทางด้านจิตวิญญาณ ขอบเขตทางด้านสุขภาพและการออกกำลังกาย และขอบเขตในเรื่องของความรัก

เมื่อพิจารณาในรายองค์ประกอบของความหวังทางการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า ด้านเป้าหมายทางการศึกษาอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า นักเรียนวัยรุ่นมีเป้าหมายทางการศึกษาสูง ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นโดยการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับเป้าหมายในการเรียนของตนนั้น ส่วนใหญ่นักเรียนกล่าวถึงการสอบผ่าน การมีผลการเรียนที่ดี การเรียนจบตามเวลาที่กำหนด การได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ได้ประกอบอาชีพตามที่ถนัดหรือต้องการ ซึ่งเป้าหมายต่างๆตามที่นักเรียนได้กล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนวัยรุ่นมีทั้งเป้าหมายระยะสั้นและเป้าหมายระยะยาว ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นผู้มีความหวังทางการศึกษา ดังที่ แมคเดอร์มอทและซไนเดอร์

(McDermott and Snyder, 1999: 61) ได้กล่าวว่า เป้าหมายสามารถแบ่งได้เป็นเป้าหมายระยะสั้นและเป้าหมายระยะยาว ซึ่งบุคคลที่มีความหวังสูงจะมีทั้งเป้าหมายระยะยาวและเป้าหมายระยะสั้น ทั้งนี้แต่ละช่วงเวลาที่เราสามารถบรรลุเป้าหมายระยะสั้นเหล่านั้นได้ เราจะเกิดการตระหนักได้ว่าแต่ละก้าวๆ ที่เราสำเร็จนั้นจะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่มากขึ้นหรือเป้าหมายระยะยาวที่เราตั้งไว้นั้นเอง

สำหรับด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความหวังทางการศึกษาในด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาปานกลาง ทั้งนี้ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยได้มีการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนในเบื้องต้นเกี่ยวกับวิธีการหรือแนวทางที่จะทำให้ตนบรรลุเป้าหมายทางการเรียน นักเรียนก็ได้กล่าวถึงการทำงานหรือทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ มีการเข้าเรียนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่มีการกล่าวถึงการทบทวนบทเรียน การหาความรู้เพิ่มเติม และการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการเรียนค่อนข้างน้อย นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก็พบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งที่กล่าวว่าไม่รู้จะทำอะไรให้ผลการเรียนของตนดีขึ้น หรือกล่าวถึงการยังไม่เคยได้คิดหาแนวทางในการไปสู่เป้าหมายไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องทำอะไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะท่อนให้เห็นถึงระดับของความหวังทางการศึกษาในด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้เช่นกัน ทั้งนี้วิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการมีความหวังทางการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเป้าหมาย ดังที่ไนด์เลอร์และคณะ (Snyder et al., 2002: 258) กล่าวว่าพลังแห่งวิถีทาง (Pathway) เป็นความคิดเพื่อวางแผนหาทางหรือวิธีการที่จะนำบุคคลไปสู่เป้าหมาย บุคคลที่มีพลังแห่งวิถีทางสูงจะหาทางในการบรรลุเป้าหมายได้หลายแนวทาง

ส่วนด้านความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับสูงนั้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดริเริ่มหรือจะดำเนินการต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ตนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งจากการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนก็พบว่านักเรียนบางส่วนได้กล่าวว่า “จะเริ่มตั้งใจเรียน” “จะอ่านหนังสือทบทวนมากขึ้น” ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีความคิดริเริ่มที่จะดำเนินการต่างๆ ทางด้านการศึกษาของตน ดังที่ (Snyder et al., 2002: 258) ได้กล่าวเกี่ยวกับการมีพลังแห่งความตั้งใจว่าเป็นการรับรู้ถึงความสามารถที่จะริเริ่มและดำเนินไปให้ถึงเป้าหมาย เช่น มีความคิดที่ว่าฉันสามารถ ฉันจะไม่หยุด ฉันพร้อมที่จะทำ ทั้งนี้ หากนักเรียนมีการคิดถึงแนวทางที่จะไปสู่เป้าหมายก็จะช่วยเพิ่มความตั้งใจ ในทางกลับกันก็จะทำให้เกิดหนทางมากยิ่งขึ้นด้วย จากผลดังกล่าวแม้ว่าในด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อด้านความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอยู่ในระดับสูงก็มีแนวโน้มว่าหากนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ค้นหาแนวทางต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายของตนแล้ว ก็อาจทำให้นักเรียนเป็นผู้มีความหวังทางการศึกษาที่สูงขึ้นได้

ในด้านความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษานั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าตนเองจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาปานกลางซึ่งจากการเก็บข้อมูลโดย

การสัมภาษณ์นักเรียนในเบื้องต้นพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ แม้จะเชื่อว่าตนเองสามารถเรียนต่อไปได้แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะสามารถทำให้ผลการเรียนของตนดีขึ้นได้หรือไม่ เช่น การที่มีนักเรียนกล่าวว่ามีความหวังในเรื่องการเรียน อยากที่จะได้เกรดสูง แต่ไม่รู้ว่าจะได้หรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้นักเรียนบางคนแสดงถึงความไม่เชื่อมั่นในการเรียนในบางรายวิชาซึ่งรายวิชาที่มีความสอดคล้องกันส่วนใหญ่คือรายวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้จึงอาจทำให้มีผลต่อความเชื่อมั่นในการบรรลุเป้าหมายในการเรียนของตนได้

สำหรับด้านความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพยายามในการทำสิ่งต่างๆเพื่อไปสู่เป้าหมายทางการศึกษาที่ตนตั้งไว้ปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนยังไม่ได้พยายามคิดหาวิธีการที่ทำให้ตนได้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาหรือเมื่อเจอกับอุปสรรคต่างๆนักเรียนก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป โดยจากการเก็บข้อมูลจากการสอบถามและสัมภาษณ์ในเบื้องต้นก็พบว่านักเรียนบางส่วนที่กล่าวว่าไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้ผลการเรียนดีขึ้น บางส่วนเคยหาวิธีการเพื่อให้ตนเองเรียนดีขึ้น เช่น บางคนอ่านหนังสือทบทวน บางคนท่องศัพท์ภาษาอังกฤษ แต่พบว่าผลการเรียนยังไม่ดีขึ้นนัก นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียนนั้น พบว่า นักเรียนบางส่วนกล่าวถึงการที่ขณะตนได้ดำเนินการต่างๆ ตามแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมาย เมื่อพบกับปัญหาหรืออุปสรรคซึ่งมีผลต่อการดำเนินการต่างๆ ได้อย่างราบรื่น ตนก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรต่อไป เช่น ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ตามจำนวนที่กำหนดเนื่องจากต้องทำการบ้านให้เสร็จ จึงนำไปสู่การไม่อ่านหนังสือตามแนวทางที่ตนได้กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีผลต่อการไปสู่เป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ในที่สุด การมีความหวังจึงเกี่ยวข้องกับการหาวิธีการอื่นๆ หากวิธีการก่อนหน้าหรือวิธีการที่คิดไว้ไม่ได้ผลอันเนื่องมาจากอุปสรรค ซึ่งเมื่อบุคคลมีความหวังจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาหรืออุปสรรค (Dufalt and Martocchio, 1985: 380) และสอดคล้องกับที่นักเรียนได้กล่าวเกี่ยวกับความหวังว่า “เป็นการที่เราอยากจะไปให้ถึงเป้าหมายที่เราต้องการ โดยไม่ว่าความหวังจะยากแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับความพยายามและความมุ่งมั่นกับสิ่งนั้นๆ”

ส่วนในด้านความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอยู่ในระดับสูงนั้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนค่อนข้างมีความอดทนโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ในการที่จะทำให้ตนไปสู่เป้าหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แม้ว่านักเรียนจะยังไม่พึงพอใจในผลการเรียนของตน แต่นักเรียนก็สามารถผ่านมาได้ซึ่งบางส่วนก็พยายามหาวิธีการที่จะทำให้ผลการเรียนดีขึ้นต่อไป ดังที่มีนักเรียนกล่าวถึงผลการสอบแต่ละครั้งซึ่งยังไม่ค่อยดี แต่ก็ต้องยอมรับและหาทางต่อไป ทั้งนี้ในช่วงเวลาที่นักเรียนพบว่าผลการเรียนของตนยังไม่เป็นที่พอใจ อาจเกิดภาวะของความเครียดและการที่นักเรียนสามารถเผชิญกับภาวะดังกล่าวได้นั้นสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนเป็นผู้มีความอดทนซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีความหวัง ดังที่ โนวอทนี (Nowotny, 1989: 57-61) กล่าวเกี่ยวกับผลความหวังว่าจะทำให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญกับความเครียด เกิดพลังและมีความอดทน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยแม้ว่าในภาพรวมนักเรียนจะมีความหวังทางการศึกษาในระดับสูงแต่ในบางด้าน เช่น ด้านวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ด้านความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เป็นสิ่งที่ควรเสริมสร้างให้เพิ่มขึ้นต่อไป ซึ่งผลการศึกษานำไปสู่การหาแนวทางในการเสริมสร้างในรูปแบบของการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความหวังที่สูงขึ้นต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. มีการศึกษาความหวังทางการศึกษากับกลุ่มประชากรในเขตพื้นที่อื่นๆ หรือกลุ่มประชากรอื่นๆ เช่น นักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ นิสิตนักศึกษา เป็นต้น
2. มีการศึกษาเกี่ยวกับความหวังในบริบทอื่นๆ เช่น สัมพันธภาพในครอบครัว ด้านสุขภาพ เป็นต้น
3. ศึกษารูปแบบในการพัฒนาวัยรุ่นให้เกิดความหวังทางการศึกษา

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2552. **สร้างแรงบันดาลใจให้ลูกใช้ชีวิตอย่างมีค่า.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.9anant.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=41613&Ntype=6>. (วันที่เข้าถึง 14 มกราคม 2553).
- ยุทธ ใภยวรรณ. 2545. **พื้นฐานการวิจัย = Basic of Research.** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิพรรษ์ เรืองพิทยา. 2552. “นร. ม.ปลาย เร่สอบทุกวิชา ขาดเป้าหมายในชีวิต.” **ข่าวสดรายวัน.** 6 (มกราคม 2552) : 28.
- สมาคมผู้บริโภคสื่อสีขาว. 2552. **ปัญหาวัยรุ่น ต้นเหตุและทางแก้.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : 21 ธันวาคม 2552.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555. **กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.bopp-obec.info/home/>. 9 กรกฎาคม 2555.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Beck, A. T. et al. 1985. **Anxiety Disorders and Phobias : A Cognitive Perspective.** New York : Basic Books.
- Dufault, K. and Martocchio, B. C. 1985. Hope : Its spheres and dimension. **Nursing Clinics of North America.** 20 (2) : 379-391.

- McDermott, Diane. and Snyder, C. R. 1999. **Making Hope Happen : A Workbook for Possibilities into Reality.** Oakland : New Harbinger Publication Inc.
- , 2000. **The Great Big Book of Hope : Help Your Children Achieve Their Dream.** Oakland : New Harbinger Publication Inc.
- Nowotny, M. L. 1989. Assessment of hope in patients with cancer: Development of an instrument. **Oncology Nursing Forum.** 16 (1) : 57-61.
- Snyder, C. R. 1995. Conceptualizing, measuring and nurturing hope. **Journal of Counseling & Development.** 73 : 355-360.
- Snyder, C. R. et al. 2002. **Handbook of Positive Psychology.** New York : Oxford University Press.